

Motion till riksdagen 2006/07:N12

av Peter Eriksson m.fl. (mp)
med anledning av prop. 2006/07:57

Försäljning av vissa statligt ägda företag

1 Innehållsförteckning

2	Förslag till riksdagsbeslut	2
3	Bakgrund	2
3.1	Företag med statligt ägande	2
3.2	Tidigare bemyndiganden	3
4	Statligt ägande av bolag	3
5	Försäljning av vissa statliga bolag	4
5.1	Civitas Holding (Vasakronan)	4
5.2	SAS	5
5.3	Nordea	5
5.4	OMX	5
5.5	Telia Sonera	6
5.6	Vin & Sprit	6
5.7	SBAB	6

Fel! Okänt namn på

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen avslår regeringens proposition 2006/07:57 utom såvitt avser bemyndigande att helt eller delvis avyttra statens aktier i Civitas Holding AB.
2. Riksdagen beslutar att bemyndiga regeringen att helt eller delvis avyttra statens aktier i SAS AB.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att de aktuella företagens anställda bör ges förtur vid försäljning av statens aktier.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att regeringen före försäljning av statens aktier i Telia Sonera måste vidta sådana åtgärder att konkurrenssituationen i det fasta nät som Telia äger förbättras; de fasta näten, inklusive mobilnätet, får inte övergå i ett privatmonopol.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att innan en försäljning sker av statens andelar i Nordea vidta sådan åtgärder att tillgången till plusgirot – som en del i en grundläggande infrastruktur – säkras för konsumenterna.

3 Bakgrund

3.1 Företag med statligt ägande

Den svenska staten är Sveriges största ägare av företag. Genom Regeringskansliet förvaltas 55 företag/koncerner, varav 41 företag ägs helt av staten och 14 ägs tillsammans med andra.

De statliga bolagens sammanlagda omsättning uppgick år 2005 till drygt 300 miljarder kronor och antalet anställda var omkring 200 000. Bolagen utgör en stor och viktig del av svensk ekonomi och bolagen opererar på många olika marknader.

Det statliga ägandet är olika till sin karaktär. I vissa fall äger staten minoritetsandelar i börsnoterade bolag. I andra fall finns helägda bolag på reglerade marknader där staten har monopol. Det statliga ägandet har historiska förklaringar. I vissa fall har det statliga ägandet spelat en viktig och betydande roll i historien men har idag mer eller mindre spelat ut sin roll. I andra fall är ett fortsatt aktivt statligt ägande viktigt och grundläggande för en viss marknad eller för att säkerställa leveransen av en viss vara eller tjänst. Den svenska statens ägarandel i näringslivet motsvarar ungefär en normal nordeuropeisk nivå.

3.2 Tidigare bemyndiganden

Under förra mandatperioden fanns ett mål om att minska det statliga ägandet med i genomsnitt 15 miljarder kronor per år. Miljöpartiet har deltagit i riksdagsbeslut under förra mandatperioden som gav regeringen bemyndigande att minska statens ägande i OMX 2004¹. Under förrförra mandatperioden bifölls också förslaget att regeringen gavs bemyndigande om att sälja hela eller delar av sina andelar i Telia².

4 Statligt ägande av bolag

Staten och näringslivet har olika roller. Statens och riksdagens viktigaste uppgift är att ta ett övergripande ansvar för samhällsutvecklingen. Näringslivets uppgift är att producera varor och tjänster.

I förhållande till näringslivet och företagande har staten att sätta ramarna för hur dessa verksamheter ska bedrivas. För att undvika dubbla roller och för att kunna reglera på ett effektivt sätt bör därför staten i största möjliga mån undvika att agera näringsidkare på marknaden. När staten är ägare till företag kan konflikter uppstå mellan statens roll som reglerare och statens roll som ägare. I praktiken har statens roll som ägare allt för ofta tillåtits dominera, vilket gjort att statens viktigaste uppgift – att kontrollera och reglera marknaden – hamnat i skymundan.

Erfarenheten visar att marknadsekonomi med ekologiska och sociala ramar oftast är den bästa formen för handel och för ekonomiska relationer människor emellan. Marknadsekonomin styrka ligger främst i att den stimulerar och bejakar den enskildes initiativ och att den relativt effektivt hanterar förhållandet mellan efterfrågan och utbud.

Marknadsekonomin måste dock i likhet med annan verksamhet styras utifrån demokratiska principer. Riksdagen har ett övergripande ansvar för att marknadsekonomin håller sig inom demokratins spelregler och de givna ramarna som de demokratiskt fattade besluten innebär.

Inom ramen för den politiskt och demokratiskt reglerade marknaden verkar privata företag i konkurrens, vilket skapar utrymme för en god hushållning med resurser. På vissa marknader fungerar dock inte konkurrens tillfredsställande. Dessa marknader utmärks av att reglering eller statligt ägande behövs för att produktion av varor och tjänster ska fungera.

Samtidigt finns det verksamheter som av sårbarhetsmotiv eller näringspolitiska motiv ska, eller kan, drivas med staten som ägare. Det kan handla om strategiskt viktiga tillgångar som naturtillgångar, råvaror och energi. Andra motiv kan vara att säkerställa att verksamheter drivs utifrån ekologisk och social hållbarhet.

¹ Betänkande 2004/05:NU1.

² Betänkande 2005/06:NU4.

Fel! Okänt namn på

Givet detta menar Miljöpartiet att statligt ägande kan vara riktigt när det finns särskilda skäl. I de fall staten väljer att äga företag förutsätter det en aktiv ägarroll. Företagen ska ges i uppdrag att vara ledande när det gäller hållbar utveckling. Ägandet och förvaltningen måste vara transparenta. Målen för verksamheten måste vara entydiga och utvärderingsbara. Och det statliga ägandet bör struktureras på ett sådant sätt att alla relevanta intressenter ges möjlighet att delta i förvaltning och styrning av bolagen.

I Miljöpartiets budgetmotion för 2007 förordade vi att det statliga ägandet bör minska med i genomsnitt 50 miljarder kronor per år under de kommande tre åren och anslöt oss därmed till det mål som regeringen satt för att minska det statliga ägandet.

5 Försäljning av vissa statliga bolag

Miljöpartiet vill betona att statlig utförsäljning bör ske på marknadsmässiga villkor. Ägarnas, det vill säga skattekollektivets, intressen ska säkras. Försäljningarna ska ske till den som lämnar det ekonomiskt mest fördelaktiga budet. Att utifrån ideologiska motiv sälja till underpris är helt oacceptabelt.

Samtidigt menar vi att ett spritt och decentraliserat ägande i samhället bör främjas. Vi är också mycket positiva till att anställda i större utsträckning kan vara ägare av de företag där de arbetar. Av den här anledningen bör företagens anställda ges förtur vid en eventuell försäljning. Även försäljning till anställda ska dock ske på marknadsmässiga villkor.

5.1 Civitas Holding (Vasakronan)

Vasakronan hette tidigare Kungliga Byggnadsstyrelsen och försörjde statliga myndigheter och verk med lokaler. 1993 upphörde Byggnadsstyrelsens monopol på fastigheter och myndigheterna fick själva välja var de skulle hyra lokal.

Vasakronan är idag ett helt kommersiellt företag som verkar på en helt fungerande privat fastighetsmarknad. Det är svårt att hitta samhällspolitiska anledningar till fortsatt statligt ägande. Tidigare när myndigheternas lokalförsörjning var reglerad (myndigheterna fick inte själva hyra vilka fastigheter de ville) var statligt ägande berättigat. Även när det gäller vissa specialfastigheter (fastigheter som har begränsat användningsområde, exempelvis musei-byggnader) som tidigare var en del av Kungliga Byggnadsstyrelsens bestånd finns anledningar till statligt ägande då den alternativa användningen av fastigheterna är starkt begränsad. Idag finns dessa anledningar inte kvar och Miljöpartiet anser därför att Civitas Holding kan säljas.

5.2 SAS

Den svenska staten är huvudägare i SAS med en ägarandel på 21,4 procent. SAS är börsnoterat och handlas på börserna i Stockholm, Oslo och Köpenhamn. SAS är Nordens största börsnoterade flyg- och resekoncern och det fjärde största flygbolaget i Europa. SAS-koncernens huvuduppgift är att betjäna norra Europa med flygresor.

Det är idag svårt att se någon samhällspolitisk nytta med att staten äger flygbolag. Tidigare när verksamheten var ny och det var monopol åtminstone på inrikesflyget fanns anledningar till statligt ägande. Idag är flygtrafiken konkurrensutsatt och det statliga ägandet kan snarare vara en hämsko när det gäller att reglera och ställa hårdare miljökrav på flygtrafiken. Miljöpartiet förordar därför en försäljning den svenska statens andel av SAS.

5.3 Nordea

Nordea Bank AB är idag en ledande finanskoncern i Norden. Bolaget har bildats genom flertalet samgåenden under åren 1997–2001 mellan svenska Nordbanken, finska Merita, danska Unibank och norska Christiania Bank og kredittkasse. Svenska statens ägarandel i Nordea uppgår till ungefär 20 procent.

Staten har under senare år inte varit en aktiv ägare i Nordea. Marknaden är konkurrensutsatt och företaget har fått utvecklas på marknadens villkor. Statens viktigaste roll i förhållande till den finansiella infrastrukturen är att övervaka och agera tillsynsmyndighet. Intressekonflikter kan uppstå mellan staten som ägare av banken och som tillsynsmyndighet och reglerare. Av dessa skäl menar Miljöpartiet att statens andel av Nordea bör säljas.

Innan en försäljning av statens andel i Nordea sker bör dock en analys göras av vilka effekter en eventuell försäljning får på Plusgirot och sådana åtgärder vidtas att tillgången till Plusgirot – som en del i en grundläggande infrastruktur – säkras för konsumenterna. Plusgirot är ett av Nordea helägt dotterbolag och utgör en viktig betalningsinfrastruktur som många är beroende av.

5.4 OMX

OMX äger och driver norra Europas största integrerade värdepappersmarknad och levererar tekniska lösningar till finans- och energimarknader i hela världen. OMX har börser i Köpenhamn, Stockholm, Helsingfors, Island, Riga, Tallinn och Vilnius och erbjuder tillgång till cirka 80 procent av värdepappersmarknaderna i Norden och Baltikum.

OMX finns idag på en fungerande marknad. Tillsyn och reglering av finansmarknaderna sker av ansvariga myndigheter. Miljöpartiet ser inga skäl till fortsatt statligt ägande av OMX.

Fel! Okänt namn

5.5 Telia Sonera

Telia bildades 1993 genom bolagiseringen av Televerket. År 2000 börsintroducerades Telia, varvid statens ägande minskade till drygt 70 procent. Efter ett riksdagsbeslut som tillåter regeringen att utan begränsningar förändra i ägandet, slogs Telia samman med finska Sonera och Telia Sonera bildades. Det svenska ägandet uppgår därefter till drygt 45 procent.

Telia Sonera verkar idag på en konkurrensutsatt marknad. Staten är dominerande ägare och den största kunden till företaget, och det uppstår därför lätt konflikter i förhållande till statens roll som reglerare av telekommunikationsmarknaden.

Delar av Telia Sonera utgörs av fasta nät där naturligt monopol föreligger. Konkurrensen mellan de företag som använder sig av näten fungerar idag dåligt. Ett exempel på detta är ADSL-marknaden. Idag fungerar Telia både som konkurrent på ADSL-marknaden gentemot andra leverantörer och som grossist till samma leverantörer. Både konkurrenterna och Post- och telestyrelsen har haft invändningar mot detta.

Miljöpartiet förordar en försäljning av Telia. Innan detta sker måste dock situationen med de fasta näten där naturligt monopol föreligger lösas. En försäljning av Telia där de fasta näten övergår till ett helt privat monopol är inte tillfredsställande. En väg framåt skulle kunna vara att det fasta nätet avknoppas och köps upp av staten. Miljöpartiet anser också att Telias mobila nät bör avknoppas och behållas i statlig ägo som en del av en viktig infrastruktur.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag på hur Telias fasta nät ska hanteras innan en försäljning av statens andelar i Telia sker.

5.6 Vin & Sprit

V&S Group är tillverkare och distributör av sprit och vin i norra Europa och ett av världens tio största internationella spritdryckesföretag. Produktportföljen innehåller såväl egna varumärken för lokal, regional och internationell försäljning som agenturprodukter.

Miljöpartiet anser inte att Vin & Sprit bör säljas. Det stora värdet i företaget är varumärket Absolut och då företaget sannolikt säljs till en utländsk ägare finns det risk att produktionen flyttas ut från Sverige.

Vidare menar Miljöpartiet att det i dagsläget inte är helt klart vilka folkhälsoeffekter en eventuell försäljning av Vin & Sprit kan medföra. Ett fortsatt statligt ägande kan vara ett sätt att tydligare styra Vin & Sprit. Vi menar att istället för att sälja företag bör vinstkravet liksom den aggressiva marknadsföringen utomlands tonas ned.

5.7 SBAB

SBAB är ett bolåneinstitut som tillhandahåller lån till privatpersoner och företag.

Fel! Okänt namn på

SBAB har haft en tydlig och aktiv roll som prispressare på en annars oligopolitisk marknad. En försäljning kan därmed leda till högre bolånekostnader. SBAB har för att vara en liten bank haft ett mycket gott kreditbetyg som till en del beror på att staten är ägare. Sämre kreditbetyg, vilket kan bli fallet med en privat ägare, gör att upplåningen blir dyrare, vilket får till följd att utlåningen också blir dyrare.

Miljöpartiet ser att det är viktigt med viss insyn i ränte- och bankmarknaden, vilket finns genom ägandet av SBAB. SBAB är det enda bolaget av de sex företag som regeringen avser att sälja som har haft en uttalad samhällspolitisk målsättning och uppfyllt denna. På grund av att SBAB har haft en viktig roll som prispressare på räntemarknaden, skapat insyn i ränte- och bankmarknaden samt nått de samhällspolitiska mål verksamheten haft föreslår Miljöpartiet att företaget i dagsläget är kvar i statlig ägo.

Stockholm den 19 mars 2007

Peter Eriksson (mp)

Maria Wetterstrand (mp)

Per Bolund (mp)

Bodil Ceballos (mp)

Gunvor G Ericson (mp)

Mehmet Kaplan (mp)

Karla López (mp)

Mats Pertoft (mp)

Peter Rådberg (mp)

Mikaela Valtersson (mp)

Max Andersson (mp)

Tina Ehn (mp)

Mikael Johansson (mp)

Helena Leander (mp)

Thomas Nihlén (mp)

Esabelle Reshdouni (mp)